

Naturlig arbetslöshet och NAIRU – identiska begrepp?*

Under de senaste tjugo åren har få begrepp inom det ekonomiska området vållat sådana diskussioner som Milton Friedmans den naturliga arbetslösheten (The Natural Rate of Unemployment). Debatten har huvudsakligen handlat om huruvida det på lång sikt existerar någon utbytbarhet mellan arbetslöshet och inflation. Neokeynesianer hävdar att en sådan utbytbarhet föreligger, om dock i lägre grad än på kort sikt. För monetarister och neoklassiker existerar ingen långsiktig utbytbarhet och för anhängare av rationella förväntningar finns den inte ens på kort sikt. Håtskheten i debatten måste ses mot bakgrund av de ekonomiskt politiska konsekvenser som de olika ståndpunkterna leder till.

Men därutöver tycks det finnas en viss motvilja mot själva uttrycket. Konstellationen "naturlig arbetslöshet" är svår att försona sig med, gissningsvis därför att vi inte vill acceptera arbetslöshet som något naturligt. Aversionen kan yttra sig i att vi sätter citationstecken kring naturligt, helt undviker uttrycket eller försöker bilda nya begrepp.

Idé och begrepp lånar Friedman av Knut Wicksell. Liksom denne vill Friedman peka på skillnaden mellan åtgärders kort- och långsiktiga effekter. Och precis som hos Wicksell kan den faktiska situationen på marknaden tillfälligt avvika från den normala eller naturliga, där den senare är bestämd av reala förhållanden och förenlig med jämvikt.

Ett förhållandevis framgångsrikt försök att komma ifrån Friedmans terminologi utgör skapandet av begreppet

NAIRU (Non-Acceleration Inflation Rate of Unemployment). Med det avses den arbetslöshetsnivå som är förenlig med en oföränderlig, d v s konstant inflationstakt. NAIRU har kommit att betraktas som synonym till den naturliga arbetslöshetsgraden.¹ Det är emellertid ett misstag, enligt min uppfattning.

Missförståndet kan nog härledas tillbaka till Friedman själv. I sin beskrivning av den naturliga arbetslöshetsgraden hävdar Friedman att den enda möjligheten till att (tillfälligt) uppnå en arbetslöshet som avviker från den naturliga är genom icke förutsedd inflation. Men i samma andetag säger han att oväntad inflation är liktydig med stigande inflation. Jämför följande citat (i översättning) från 1968:

"... den faktiska arbetslösheten kan hållas lägre än den naturliga enbart genom inflation. Och ... endast genom accelererande inflation."
(Friedman [1968], s 10)

"Den tillfälliga utbytbarheten är inte ett resultat av inflationen i sig, utan av oväntad inflation."
(Friedman [1968], s 11)

Eller från 1977:

"... arbetslösheten kan hållas under den nivån enbart genom accelererande inflation eller över den enbart genom accelererande deflation."
(Friedman [1977], s 458)

"Enbart överraskningar har någon betydelse."
(Friedman [1977], s 456)

SONNY JOHANSSON är universitetsadjunkt vid Högskolan i Kristianstad och doktorand i national-ekonomi vid Lunds universitet.

* Jag är tacksam för de synpunkter jag fått av Eskil Wadensjö på tidigare versioner.

¹ Och ibland anses det som "onekligen mer informativt", (Bjorklund [1981], s 498).

Det framgår av Friedmans framställning att han betraktar de båda varianterna ovan som likvärdiga, som två sätt att beskriva samma sak.

Men så kan naturligtvis inte vara fallet, eftersom det skulle innebära att den enda inflationsutveckling som kan förutses är den icke-accelererande, dvs den konstanta. Så snart inflationstakten är avtagande eller tilltagande skulle den inte längre kunna vara förväntad. Det betyder att en jämnt accelererande inflation, t ex en procents ökning om året, aldrig skulle kunna förutses av de ekonomiska aktörerna. Gång på gång skulle de luras av denna en-procentiga ökning.

Det är knappast troligt. Varje form av restriktion ex ante på inflationsutvecklingen måste strida mot "enbart överraskningar har någon betydelse."

Det är möjligt att det är Wicksell som får Friedman till det här misstaget. För redan i första meningen i kapitel 8 av *Interest and Prices* slår Wicksell fast: "Det finns en viss låneränta som är neutral i förhållande till (varu)priserna och tenderar varken till att höja eller sänka dem" (Wicksell [1936], s 102). Kanske skulle Friedman aldrig ha gjort sig skyldig till misstaget om han lagt mer vikt vid vad Wicksell skriver ett par sidor tidigare: "Då priserna varit stigande under en tid kommer entreprenörerna att basera sina kalkyler på fortsatta prisstegringar, inte enbart på redan uppnådda priser" (Wicksell [1936], s 96).

Det korrekta sättet att definiera den naturliga arbetslöshetsgraden bör således

vara att det är den nivå på arbetslösheten då faktisk och förväntad inflationstakt sammanfaller. Så länge som inflationen är fullständigt förväntad är den naturliga arbetslöshetsgraden konsistent med vilken inflationsutveckling som helst: stigande, konstant eller fallande. En stigande inflationstakt kan vara lika väntad som en konstant är oväntad.

Den empiriska konsekvensen av det sagda är att vi inte kan utgå ifrån att arbetslösheten är vid sin naturliga nivå enbart därför att inflationstakten råkar vara konstant. Ett inte alltför ovanligt misstag.

Sammanfattningsvis: NAIRU står för den nivå på arbetslösheten då inflations-takten är konstant medan den naturliga arbetslöshetsgraden avser den arbetslöshet då den förväntade inflationen är identisk med den faktiska. Endast då faktisk = förväntad = konstant inflationstakt, sammanfaller de två begreppen. Har vi inget behov av att speciellt markera arbetslösheten vid konstant inflation förefaller NAIRU vara ett överflödigt begrepp.

Referenser

- Bjorklund, A, [1981], "Kan vi acceptera naturlig arbetslöshet?", *Ekonomisk Debatt*, Årg 9, nr 7.
 Friedman, M, [1968], "The Role of Monetary Policy". *American Economic Review*, Vol 58, March.
 Friedman, M, [1977], "Nobel Lecture: Inflation and Unemployment". *Journal of Political Economy*, Vol 85, June.
 Wicksell, K, [1936], *Interest and Prices*. MacMillan, London.